

SANT CUGAT
del **VALLÈS**
DESAPAREGUT

Ricard Mestre Soto

SANT CUGAT *del* VALLÈS DESAPAREGUT

SANT CUGAT del VALLÈS DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer del 2020
Tercera impressió: novembre del 2023

© dels textos: Ricard Mestre Soto

© del pròleg: Ramon Grau i Soldevila

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torrenteres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:
Editorial Efadós

Col·laboració:
Ajuntament de Sant Cugat del Vallès

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
Departament
de Cultura

Coordinació editorial:

Elisabet M. Nogareda

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel Saumell

Fotografia de portada:

Anton Damians / Col·lecció Ricard Mestre Soto

Fotografia de la portadella:

Autor desconegut / Arxiu Municipal
de Sant Cugat del Vallès

ISBN 978-84-17432-23-2

DL B-2231-2020

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública
o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb
l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per
la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment
d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de
Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Conèixer més per poder estimar

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Imatges per a una memòria

Pàg. 12

L'ORIGEN

De com un monestir esdevingué la llavor d'un poble

Pàg. 86

ELS VOLTANTS

De com un petit poble es va convertir en un lloc d'estiueig

Pàg. 160

LES BARRIADES

De com els estiuejants creen nous indrets

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

CONÈIXER MÉS PER PODER ESTIMAR

Ramon Grau i Soldevila, editor de TOT Sant Cugat

Agraeixo als responsables de l'editorial Efadós l'oportunitat de poder fer una petita aportació prologant aquest treball. La seva feina no és nova; ho vam poder comprovar amb la magnífica edició del volum de «L'Abans» dedicat a la nostra ciutat. Aquest treball, editat l'any 2004 en forma de col·leccionable, va ser coordinat pels historiadors Montserrat Rumbau i Joan Troyano, i comptava amb l'aportació fotogràfica de moltes famílies, amb imatges des de l'any 1880 fins al 1965. La col·lecció, amb més de cent volums dedicats a poblacions del Principat i de les Illes, és un exemple de l'enorme treball de recerca

i promoció de la memòria històrica gràfica del nostre país entre finals del segle XIX i la primera meitat del segle XX. I tot, amb un fet molt destacat: una col·lecció elaborada gràcies als arxius familiars anònims guardats en calaixos i que ens aporten la vida quotidiana de les generacions que ens han precedit.

Ara, amb aquest treball, *Sant Cugat desaparegut*, tornem a descobrir els primers testimonis gràfics del municipi quan era un poble rural de menys de 5.000 habitants. Aquest treball, com *L'Abans*, s'afegeix a les diverses iniciatives que al llarg dels anys han anat formant el document visual d'un Sant Cugat que només resta a la memòria d'unes quantes persones. Gràcies a la gran feina d'apassionats com Ricard Mestre, que ens mostra

el seu tresor gràfic, avui gaudim d'aquest plaer màgic per a la mirada de la nostàlgia i, sobretot, perquè descobrim com era aquell poble rural que va veure, a partir del monestir, el nucli de la nostra joia arquitectònica, com s'anaven escampant carrers i barris. A més, gràcies al seu entorn natural i a la proximitat a la gran ciutat, i també a l'arribada del tren o a la construcció del camp de golf, aquest poble va anar creixent fins avui. Un Sant Cugat llunyà, però present en el nostre dia a dia gràcies a topònims, tradicions, masies i edificis històrics que ens el recorden, com el celler modernista. Gràcies a aquesta imprescindible feina de divulgació, la gran majoria que ha crescut amb la ciutat tenen amb *Sant Cugat desaparegut* una nova oportunitat de descobrir com eren els seus paisatges des del monestir als barris i, ahora, aprendre a estimar encara més Sant Cugat.

GUILLERMO GRAU / Fots ISABEL VIDAL CASAJUANA

Introducció

IMATGES PER A UNA MEMÒRIA

Ricard Mestre Soto, informàtic i col·leccionista

La vila de Sant Cugat actual no existiria tal com és si no fos per dues grans fites que marcaren la història de la ciutat: la presència de la comunitat benedictina i l'arribada del ferrocarril.

La primera fita ens porta uns centenars d'anys enrere, a l'edat mitjana, quan l'emperador Carlemany, en la seva reconquesta del continent europeu, trià l'antic *Castrum Octavianum* per establir una comunitat benedictina. Els benedictins, amb la seva màxima d'*Ora et Labora*, no es limitaren a predicar l'Evangelí, sinó que també

fomentaren els oficis i el conreu, juntament amb la divulgació literària i científica.

Com que vivien apartats de la civilització, els monjos començaren a llaurar les seves terres transformant sòls verges en fructífers camps de conreu que van atreure gent civil al voltant del monestir. Els religiosos crearen noves infraestructures, com ara canalitzacions per portar l'aigua fins al cenobi. N'és un exemple el pont de can Vernet, que en realitat és un aqüeducte. Cal destacar que els monjos foren pioners en la producció vitivinícola, indústria que esdevingué bàsica per a l'economia local. Aquesta és la llavor del nostre poble, que, com molts altres, sorgí a l'ombra d'una comunitat religiosa.

AUTOR DESCONEGUT / FOTIS JOAN MANEL MONCAL PUJOL

RAMAT DAVANT L'AGRICOLA

A la pàgina anterior, els dos principals motors econòmics del poble fins a finals de segle XIX: l'agricultura i la ramaderia. No era estrany veure ramats d'ovelles travessant la vila fins a la dècada del 1970. La Cooperativa Vitivinícola va funcionar fins als anys noranta.

CARRER DE L'ARPA

Renglera de cases al carrer de l'Arpa, actual carrer de la Creu, inici del camí ral que anava de Sant Cugat a Montcada passant per Cerdanyola. L'origen del popular nom podria ser la deformació de la paraula *arca*, que faria referència a un monument megalític que podria haver existit a la Plana del Pi del Cos.

AUTOR DESCONEGUT / Col·lecció RICARD MESTRE SOTO

En el vessant intel·lectual, com a dipositaris de la cultura antiga, durant l'edat mitjana fomentaren la recuperació i la transmissió de textos clàssics, que, sense la pacient tasca dels monjos copistes als *scriptoria*, s'haurien perdut per sempre. Recordant aquest fet, l'any 1907, l'escriptor i mestre en Gai Saber Ramon Picó i Campamar, que presidia els primers Jocs Florals de Sant Cugat, celebrats al claustre, va dir: «No bé Fost y Gutemberg hagueren inventada la màquina d'estampar llibres, aquet monastir, a qui lo que ara'n dièm “progrés” may va fer por, va instal·larla aquí mateix; y aquí va veure'l ja el segle XV arremangat de braços fent croixir la prempsa y estampant llibres pera que cada día fossin més els que tinguessin pa per l'ànima...». I és que la nostra població va ser pionera a l'Estat en la impressió de llibres.

La segona fita fa referència a l'arribada del ferrocarril elèctric a Sant Cugat el 26 d'octubre del 1917, tota una revolució social perquè es va trencar definitivament l'aïllament amb Barcelona. El tren permetia anar a ciutat a vendre els productes en mitja hora –no pas en les tres hores que suposava travessar Collserola a peu–. A partir de llavors,

Sant Cugat es converteix en una ciutat residencial on viuen molts directius i tècnics estrangers treballadors de la Canadenc (l'empresa que construïa el ferrocarril), que importaren costums forans. N'és un exemple el camp de golf, instal·lació que construïren ells per al temps d'oci i que esdevindria el primer camp professional de Catalunya.

No foren els treballadors de la Canadenc els únics a descobrir els avantatges que oferia Sant Cugat. També s'incrementà el nombre d'estiuejants barcelonins. Ja existia una petita colònia d'ençà que es va obrir la carretera de l'Arrabassada, però es disparà amb el ferrocarril, perquè aquest possibilitava viure a Sant Cugat i anar a treballar a la Ciutat Comtal en pocs minuts.

I així, de mica en mica, s'aixecaren noves barriades, noves edificacions, què s'ompliren de nouvinguts, avui dia arrelats a la ciutat. I és per a ells, que no van arribar a conèixer com era aquell Sant Cugat rural, i per a aquells altres que el van viure i volen recordar-lo, que presentem aquest recull de paisatges del passat, triats pel seu significat en el temps.

AUTOR DESCONEGUT / FONS CARLES CABANAS ROSELL

L'ORIGEN

De com un monestir esdevingué la llavor d'un poble

El monestir, per la seva magnitud i importància, ha estat des de sempre l'epicentre del municipi. La primitiva vila va anar prenent forma a la seva ombra a mesura que creixia la necessitat de mà d'obra per treballar les seves terres.

El nucli històric el formaven la desapareguda església de Sant Pere d'Octavià –on actualment es troba el Mercat Vell– i les cases que es van anar construint al voltant de la seva plaça, on se celebra d'una manera ininterrompuda un mercat setmanal des del segle XII. I el seu eix vertebrador era el carrer Major, que uneix l'Era dels Monjos (avui plaça d'Octavià) i la plaça Major (avui plaça de Sant Pere).

Amb el temps es van anar construint noves edificacions al llarg dels dos antics camins existents en aquella època: el camí de Valldoreix, que es coneixia com a *carrer de Baix* (actuals carrers de Santiago Rusiñol i de Santa Maria), i el camí de Terrassa, conegut com a *carrer de Dalt* (avui carrers Major i de Sant Domènec).

EL MONESTIR DES DEL CAMÍ DE LA CREU

Vista panoràmica de la part posterior del monestir, on s'aprecien els xiprers de l'antic cementiri darrere de la tanca que envoltava l'hort de l'abat i que separava el recinte del camí de la Creu. Com que aquest és un camí molt estret, el 1968 l'alcalde Barnils va decidir enderrocar la tanca per donar-hi major amplitud de pas, ja que era la principal entrada a la recentment creada urbanització de Sant Francesc.